

РЕЦЕНЗИЯ

*От: доц. дпн Калоян Димитров Симеонов
Катедра „Европеистика“
Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *Световно стопанство и МИО (Европейска интеграция)* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Атанас Валериев Павлов

Тема на дисертационния труд: *Икономически ефекти за България от участието ѝ в миграционната политика на Европейския съюз*

Научен ръководител: Доц. д-р Светла Бонева

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 988/06.04.2023 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

От предоставената автобиография на докторанта прави впечатление, че той има последователна и логически свързана академична и професионална кариера. Докторантът е преминал през всички степени на висшето образование в специалност „Международни икономически

отношения и бизнес“ в Университета за национално и световно стопанство – бакалавърска степен, магистърска степен и в момента е в заключителен етап на своята докторантура в същата специалност.

В допълнение, в рамките на проведено вътрешно обсъждане на дисертационния труд в специалността, на което имах удоволствието да бъда поканен и да участвам, направи впечатление ерудицията и доброто отговаряне на поставените въпроси и отправените коментари.

Прави впечатление също, че докторантът се развива успешно и в практиката, като вече над шест години работи като експерт в Дирекция „Международна дейност и проекти“ в Сметната палата на Република България, а има и предходен професионален опит.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, заключение, и списък с използваната литература.

В първа глава по един много добър начин е описана литературата и изследванията относно миграционните политики. Положително впечатление прави не само изчерпателният характер на това описание, но и неговия силно критичен характер. Авторът на дисертационния труд обосновава не само основните характеристики, но също така и критиките по отношение на различните теоретични концепции. Критичен поглед е направен и на липсата на единна и обединяваща теория по отношение на миграционната политика.

Във втората глава на дисертационния труд е представен един всеобхватен анализ на икономическите ефекти в глобален план от миграцията. В началото е направена кратка ретроспекция на актуалното състояние на бежанските потоци в ЕС. След това са разгледани някои от основните икономически ефекти от миграционните движения, като те са много добре обобщени. В главата са описани и най-важните ефекти от миграцията върху платежния баланс, като акцентът е върху паричните преводи, които изпращат работниците мигранти на своите семейства у дома. Специално внимание е обърнато също така на уязвимостта на мигрантите, особено в ситуацията на пандемия от COVID-19.

В трета глава е направен обстоен преглед на рамката на миграционната политика на ЕС, като са очертани по един много подходящ и изчерпателен начин европейските програми, които подпомагат

адаптирането на мигрантите, както и финансирането на политиките на ЕС в областта на миграцията. Представена е също така и ролята на агенциите на ЕС, както и на други инструменти, които използва ЕС в областта на миграционната политика. Акцентът е върху последните две Многогодишни финансови рамки – предходната 2014-2020 г., както и настоящата 2021-2027 г., като е направено и много интересно сравнение между тях. В трета глава е осъществен и един интересен преглед на проявленията на миграционната политика в две горещи точки на ЕС – държавите Гърция и Италия.

В четвърта глава на дисертационния труд е разгледана ситуацията и в България в контекста на бежанската криза в средата на предходното десетилетие. Представени са както източниците на финансиране и мерките за интеграция на бежанците, така и различни съотношения, които показват до каква степен политиката на убежище има влияние върху България.

Накрая на дисертационното изследване е представено кратко заключение от автора, което обобщава някои от основните изводи от изследването.

Библиографията и използваната литература, които са цитирани и представени в дисертационния труд показват също наличието на едно задълбочено академично изследване. Подробните данни и примери му придават в допълнение и силна практическа насоченост.

3. Актуалност на изследователската тема

Темата на дисертационното изследване относно икономическите ефекти за България от участието ѝ в миграционната политика на Европейския съюз е безспорно много актуална и с важно значение не само за България, но и за нейната интеграция в рамките на ЕС и икономическото ѝ развитие. Както правилно е отбелязано в уводната част на дисертационното изследване, проблемите в областта на миграцията в ЕС и България, които изживяха повратна точка през 2015 г., са едни от най-сериозните предизвикателства, пред които бе изправен ЕС през последните години. Отчитането на икономическите ефекти за България от тези явления също допринася за актуалността на изследването.

Считам, че авторът правилно се е ориентирал да постави ограничение на своето изследване, а именно да не разглежда настоящата бежанска криза след началото на войната в Украйна. Ефектите от тази

война не само върху миграционните потоци, но и техните икономически ефекти е все още твърде рано да бъдат анализирани, тъй като процесите продължават да бъдат много динамични, а и настоящите бежански вълни от Украйна имат много различни характеристики от предходните.

В същото време, актуалността на изследването се обуславя и от обстоятелството, че в него са отразени ефектите от пандемията от COVID-19 върху мигрантските потоци и значението на пандемията върху миграцията като цяло.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати, както и други положителни коментари

Считам, че дисертационният текст притежава редица достойнства, които следва да бъдат подчертани.

Едно от тези достойнства е ясната и добре подредена структура на дисертационното изследване. Както изисква един добре структуриран анализ, първо е очертана теоретичната концепция на разглежданата проблематика, а след това е предоставен значителен емпиричен материал и данни във връзка с тази проблематика. Съвсем логично, дисертационният труд завършва с разглеждане на проблемите на миграцията и на бежанската криза в България.

Друго достойнство на дисертационния труд, това е точният и разбираем език, който се използва, като в същото време той е на високо академично и научно ниво. Безспорен плюс на изследването е последователното изложение на авторовите тези и разбирания, което спомага за по-достъпното им оценяване от читателя.

Един от най-силните плюсове на дисертацията и на изложените тези е това, че те са подплатени и обяснени с много подробно представен емпиричен и статистически материал.

Безспорно предимство на дисертационния труд е също така коректното и изчерпателно цитиране на научните източници, както и на източниците на статистическа информация. Докторантът много старателно в рамките на целия текст е отбелязвал тези източници в бележка под линия, което допринася за научния стил на неговата разработка.

Друга положителна характеристика на дисертационния труд е използването на много голям и разнообразен набор от литературни и научни източници, който обхваща над 230 заглавия на български и на латиница – както научни статии и анализи, така и официални доклади на институциите на ЕС и на други организации.

Големият на брой и добре структурирани и представени таблици, фигури и графики също допълва много доброто изложение на автора. Текстовата част взаимно се допълва и преплита с таблиците, фигурите и графиките.

Считам, че дисертацията съдържа определени научни и научно-приложни резултати, които са добре описани и от изследователските задачи в увода на дисертационния текст:

- Изследване на теориите за миграцията и миграционните процеси;
- Преглед на различните видове международна миграция, различните теории за международната миграция, тяхната класификация, анализ и недостатъци;
- Анализ на актуалната ситуация и тенденция на развитие, свързана с бежанските потоци в ЕС и влиянието им върху икономиката на Съюза.
- Преглед, анализ и оценка на рамката на финансиране и финансовия аспект на миграционната политика на ЕС в контекста на предходната многогодишна финансова рамка 2014-2020 г., както и новите приоритети в миграционната политика на ЕС за периода от 2021 г.
- Анализ на влиянието и ефектите от бежанската криза върху България и българската икономика.

Посочените научни и научно-приложни резултати имат важно значение разглежданото дисертационно изследване да представлява един завършен и добре структуриран научен труд.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам напълно посочените и изчерпателно изброени научни и научно-приложни приноси в автореферата към дисертационния труд.

Приемам както приноса относно изследването на научната литература по въпросите на миграцията, така и различните приноси, които имат отношение към изследването на икономическите ефекти от миграционните потоци. Специално внимание заслужават научните и научно-приложни приноси, които имат отношение към Многогодишната финансова рамка и бюджета на ЕС. Положително е също така изследването както на общите миграционни процеси, така и на тенденциите спрямо някои държави членки на ЕС.

Един от най-интересните научни приноси е свързан с отражението на пандемията от COVID-19 върху миграционните потоци. Следва да се отбележи, че пандемията и нейните ефекти върху миграцията са съвсем нови явления, които не са изследвани досега много задълбочено в литературата. Това прави анализа на докторанта още по-ценен и навременен.

Съществено е значението и на научните и научно-приложни приноси, които имат пряко отношение към България и икономическите ефекти върху нея от миграцията. Интерес представлява също подхода на автора да използва конкретна количествена методология, каквато представлява тази на UNHCR Statistical Yearbook 2004, като на нейна база да бъдат изчислени и изследвани индикатори за измерване тежестта на бежанците върху приемащата държава, както и капацитета на приемане на чужденци от самата България.

6. Оценка на публикациите по дисертацията

В автореферата е посочен списък от пет публикации. Положителен факт е, че тези публикации са по темата на дисертационния труд. Те показват един последователен изследователски интерес на докторанта към разглежданата тематика. Списъкът отговоря и е достатъчен по отношение на изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

В допълнение, всички публикации са направени в рамките на Научни трудове на Университета за национално и световно стопанство или сборниците от докладите на научните конференции на Катедра „Международни икономически отношения и бизнес“ на УНСС.

В бъдеще препоръчвам докторантът да публикува също така на английски език и в чуждестранни издания. Това не само ще създаде предпоставки и за по-нататъшно развитие на неговата академична кариера, но ще му даде възможност да придобие и нови изследователски

знания, умения и методики, които ще му бъдат полезни да израсне още повече като изследовател и учен.

7. Оценка на автореферата

Авторефератът напълно отговаря на изискванията за подобен род документи. Той обобщава по един добър начин основните тези, разсъждения и изводи от дисертационния труд.

В началото на автореферата са посочени актуалността на изследването, целите и задачите му, предметът и обхвата му, използваната методология и изследователската теза.

В автореферата се съдържа също така съдържанието на изследването, както и обобщено представяне на дисертационния труд.

Авторефератът е изготвен по един много професионален начин, в него в синтезиран вид са застъпени основните тези и автори приноси, което допринася за разбирането на изследователските постижения, които е постигнал докторантът.

Авторефератът завършва със списъка на приносите на дисертационното изследване и списъка на публикациите на дисертанта.

8. Критични бележки и препоръки

Към всяко дисертационно изследване могат да се направят бележки и препоръки, защото то отразява вижданията на един млад и амбициозен учен по обикновено динамична и актуална тематика. Именно такъв учен е докторантът Атанас Павлов и такава е неговото дисертационно проучване относно икономически ефекти за България от нейното участие в миграционната политика на ЕС.

В допълнение, имах възможност да отправя своите препоръки и бележки още по време на вътрешно обсъждане в катедра „Международни икономически отношения и бизнес“ към УНСС. Следва да се подчертае, че докторантът много съвестно е отразил отправените в предходното ми писмено становище препоръки, както и тези, които той получи по време на самото обсъждане.

Независимо от това, могат да се отправят и следните бележки или препоръки, които не отменят положителната оценка върху дисертационното изследване на автора:

- Независимо, че броят на научните приноси бе редуциран и много добре приоритизиран за разлика от предходното обсъждане, на което участвах, представянето на осем приноса е един сравнително дълъг списък за изследване за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Само като пример, научни приноси шест и седем могат да бъдат обобщени и прецизирани.
- Докторантът е направил сериозни промени по отношение на първоначалния вариант, като е актуализирал значително данните в отделните статистически редове. Въпреки това, някои данни могат да бъдат допълнително актуализирани за последната една или две години, където има налични подобни данни.

Накрая, бих искал да отправя **препоръка и за публикуване на дисертационното изследване** на докторанта Атанас Павлов след една успешна публична защита на неговия труд. Една подобна публикация ще има положителен ефект за развитието на литературата по разглежданата проблематика, която не е особено разпространена към настоящия момент. В допълнение, тя ще бъде още по-успешен завършек на един важен етап от научното израстване на Атанас Павлов.

9. Въпроси към докторанта

Във връзка с публичната защита и със силния интерес, който предизвиква неговото задълбочено изследване, бих искал да отправя следните въпроси към докторанта:

1. Възможно ли е след оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС, което официално не бе силен радетел за обща миграционна политика на Съюза, последният да успее още повече да задълбочи интеграцията в тази сфера между ЕС-27? В обратен аспект, няма ли и други държави членки на ЕС, които да не са съгласни с по-голямо развитие на общи правила по отношение на миграцията в Съюза?
2. Имайки предвид географското положение на България по отношение на миграционните потоци, каква политика и позиции следва да защитава страната в процеса на развитие на общата миграционна политика на ЕС и какви са мотивите на докторанта за предлагането на подобни позиции?

10.Заключение

В заключение, базирано на безспорните качества на представения дисертационен труд, искам убедено да изразя своята **положителна рецензия**, както и подкрепата си за присъждане на Атанас Павлов на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност Световно стопанство и МИО (Европейска интеграция) в УНСС.

Дата: 06.05.2023 г. / гр. София Подпис: